

Vargabetűk - Néző szemmel

Milyen a színház igazán néző szemmel, nem kritikusként, nem szakmai ítésként? Milyen gondolatok, benyomások, hangulatok fogadják a közönséget egy-egy színházban darabokat szemlélve? Mi jut ekkor az ember eszébe, ha vége egy-egy előadásnak? Ennek szellemében a Magyar Teátrum újság rovatában Varga Róbert, lapunk egyik alapító újságírója látogatja meg az ország teátrumait. Kíváncsi, színházat szerető nézőként ül be a produkciókra. Ezután születnek meg rövid Vargabetűi. Színes kaleidoszkópként, szubjektív módon. Csakis néző szemmel. Most néhány nyári előadásról.

**Mindörökké Báthory
- A teremtés tűzasszonya
Margitszigeti Szabadtéri
Színház - Kolozsvári Magyar
Opera koprodukció**

A teremtés egyik titka, ha rálelnek egy színpadi darabban a tűz asszonyára, aki művészetével képes újraindítani a holnapokat, tegnapokat, életeket, sorsokat fényekben és azokon túl. Ha Benedekffy Katalin nem rendelkezik ezekkel a tulajdonságokkal, energiákkal, olyan egyed, kiemelkedő hanggal, akkor nem jöhetett volna létre több alkotó színházi álma, a Báthory Erzsébet opera-musical. Különleges rendezői formanyelvvel, értelmezéssel, tér és időugrásokkal megelőzve a kort, időt és egy kicsit a közönséget is.

Mert az, hogy Bán Teodóra 2012-ben kitalálta, hogy készüljön egy különleges mű Báthory Erzsébetéről, hogy Szomor György kortárs szerzeményként keverte az opera és musical műfajt nagyívűen, forradalmian, újító szándékkal, Pejcsik Péter ehhez adott egyedi, igényes szimfonikus hangzásvilágot, hogy Miklós Tibor szövege más megvilágításba, fénytörésbe helyezte a végrófnő legendás történetét, mítosz világát, hogy Bagó Bertalan rendező a főszereplőre építve rendezői vízióként újratereztette Báthoryt lelkét, igazságait, mozszerű képekben kiemelve: a hatalmi harcok és az emberek nem változnak, önmagukat felmentve minden társadalom akar áldozatokat maga köré, hogy Novák Péter koreográfus látomás szerűen hatalmas energiával, látványosan mozgatta a stábot, felszántatta a táncosokkal

a színpadot, még mindig nem elég ahhoz, hogy ez a darab megszülethetett 11 éve, és most újra látható volt a Margitszigeten, valamint Kolozsváron nagy sikerrel. Itt kihagyhatatlan, megkerülhetetlen egy személy. Benedekffy Katalin, akire gyakorlatilag írták a darabot, a főszerepet. Minden hangot az ő lényére teremtettek. Olyan ez, mint amikor Columbot csak Peter Falkkal tudjuk elképzelni, a Körhintában pedig Mari csakis Törőcsik Mari lehetett, s ő repült Soós Imrével a ringlispílen miközben halljuk a lelkünkben: "Repülünk, Mari!"

Benedekffy Katalin pedig repült ezzel a szereppel lelkileg, szakmailag és repített egy csapatot, szerzőket, színházakat. Ez lett az ő mindörökké szerepe. Egy ilyen mindig ajándék a színésznek a pályán. Arról, külön kellene szólni, miért nem tűzik műsorra ezt a darabot a hazai színházak? Az alkotók is érzik, nagyobb utat is bejárhatna ez a mű. Sok oka lehet ennek. Egyrészt, hatalmas stábot igényel a színre vitele. Zenekarral, kórossal, táncosokkal együtt 150 fő vesz részt ennek a produkciónak a létrehozásában. Az opera-musical mint műfaj, határokat feszeget, de nem meri azokat egyértelműen átlépni, állást foglalni, hogy opera legyen vagy musical. Melyik közönségnek szóljon? Nem teljesen populáris, slágerszerű, de nem is akar bevállalatosan kortárs lenni, ugyanakkor művésziileg izgalmas, egyedi, idejét, stílusát megelőző szeretne maradni, hatni. Sikerült is neki. Alkottak valamit a jövőnek.

Ezért az egyre inkább biztosra menő színházak nehezen boldogul-

nak a darabbal. Néha nem is tudnak vele így mit kezdeni. Arról nem beszélve, hogy a cseppet sem könnyű dalok komoly énekesi kvalitásokat igényelnek egy-egy társulattól. Operai hangokat, akik nem jönnek zavarba a könnyedebb műfajban sem. Elég csak arra gondolni, a főszereplőre írt dalok között több olyan van, amit két és fél óktáv felett kell énekelni. Szóval a Báthory Erzsébet opera-musical útját behatárolták a nagy álmok. Nem is mert rálépni azóta sem senki erre az útra. Nem sokszor ment ez az előadás az elmúlt 11 évben. Néha felbukkan vagy a kolozsvári operában, vagy a Margitszigeten. Most Bán Teodóra újra elővette, mert jó néha az álmokat is újraálmodni. Azokkal, akik létrehozták.

Milyen volt most a margitszigeti előadás? Jobb, mint 11 éve. Mert minden beért az alkotókban, szereplőkben lelkileg, gondolatilag, s újra fogalmazták a művet önmagukból. Benedekffy Katalin magas színvonalú énektechnikája, hangja,

játéka annyi tisztaságot, erőt, finomságot, sokszínűséget hordozott, mint amikor egy csepp vízben is megtalálható az óceán rejtélye, mélysége. Megtalálta magában, a lelkében az ő igazi, jelenbeli és jellembeli hősnőjét. Báthory Erzsébet úgy jelent meg a közönség előtt, mint az a tűzasszony, akit koncepció per után bezárhattak ugyan hamis vádak alapján a várába, ám kőbe zárni nem tudták lelkét, igazságait, kiválsztottságának, női erejének, áldozatkészségének példáját. A rágalmak oltarán is ő maradt az erkölcsi győztes. Az utolsó bravúr szóólódala az ő tisztító tüze a nézői és alkotói katarzis felé.

Szemenyi János Walterje annyival volt jobb most, mint 11 éve, mint amennyivel az ő színpadi és színházi ereje nőtt a pályán. Kiemelkedő sztárja műfajának. Olyan, mint amikor az ég tudja, a felhővel mi a célja. Hogy magasra szálljon és repüljön végtelenül. Thurzóként Szilágyi János színvonalasan megmutatta, az igazi művészre jellemző, a maga lelkét át képes átszűrni a világot, műveket. Nádasdy Ferenc szerepét Laczkó V. Róbert olyan gyarlóvá formálta, amely segített abban, lélektani drámaként is értelmezhető a mű, dalainak előadásmódja pedig hangdetonátorként hatottak. Caravaggio figuráját Farkas Lóránd kellett életre a szerepen rejlő ka-

raktererővel, humorral, biztonsággal, színvonalasan. Darbúliaként Veres Orsolya is megvillantotta, hogy a hang ott teremődik meg ajándékként egy művészen, ahol a határok eltűnnek. László atyáként színpadra lépő Mátyóki László minden mozdulatában ott rejtett szerepének titka, az élet és egy sors története. Meg ennek a darabnak is.

Az egész stáb, a kolozsvári opera tagjai, a zenekar Kulcsár Szabolcs vezényletével írta tovább azt a legendát, amit maguk teremtettek meg lelkükből a színházi világnak, az utókornak. A jelmeztervező Kiss Borbála korhű, de modern, kortárs stílusú ruhái emelték a produkció, a fugurák erejét, a díszlettervező Vereckei Rita pedig remek, hatásos helyszíneket teremtett a történethez, jelenetekhez, filmszerű képekhez, amikor a kalitka és börtönszerű vasszerkezet is képes izzani a hangoktól, fényektől.

A Báthory Erzsébet bátor, idejét, korát, nézőjét megelőző opera-musical. További útját az döntheti el, milyen színpadi tűzasszonnyokkal rendelkeznek színházak, társulatok, és mennyire akarják ezt a történetet, a mű sorsát tovább írni. Mennyire mernek ők is bátrak lenni. Keresni kell hozzá a művészi teremtő titkot. A legenda már él. Megteremtődött Benedekffy Katalin által.

